

Tyfu Cymru: Taflen Cyngor Technegol Diogelu Planhigion Addurnol

Rheolaeth Ddiwylliannol - Mae Atal yn well nag Iachâd

Dylai rheoli plâu a chlefydau yn effeithiol bob amser ddechrau gyda rheolaeth ddiwylliannol, a dylech gynllunio'ch holl weithgareddau rheoli cynydu ar y safle gan ystyried rheoli plâu a chlefydau. Gall **Trefn Sych** fod yn sylfaen gref, a gall helpu i gyfyngu ar effeithiau clefydau foliar fel Botrytis ochr yn ochr â chlefydau gwreiddiau fel Pythium a Phytophthora. Wrth gynllunio'ch gweithgareddau i gadw'r cnwd mor sych â phosib, fe allech chi ystyried y canlynol:

- Lleihau cyfnodau o wlybanaeth dail - cynllunio dyfrhau yn gynnar yn y bore yn hytrach na diwedd y prynhawn i helpu'r cnwd i sychu. Gall hyn fod yn arbennig o ddefnyddiol i helpu i atal afiechydon foliar fel llwydni blewog mewn cynydu sy'n dueddol o gael y clefyd fel Pedwar-ban-byd (*Hebe*).
- Wrth ddyfrhau yn llai aml yn y gaeaf, dilynwch ragolygon y tywydd a dyfrhau ar ddiwrnodau heulog llachar.
- Mewn cynydu gwarchoddedig, sicrhewch yr awyru mwyaf posibl i gynorthwyo sychu dail a chwythu drwodd i helpu i wasgaru hen aer ac aer llaith. Cadwch fentiau a drysau ar agor cymaint â phosib oni bai bod risg o rew. Ar ddiwrnodau lle mae risg rhew, agorwch y rhain cyn gynted ag y bydd y tymheredd yn codi uwchlaw lefel niweidiol i wasgaru aer llaith.
- Mae ystod o ffaniau ar gael i'w defnyddio mewn twneli, a gall cyflenwyr ddarparu cyngor ar eu lleoli er mwyn osgoi pocedi o aer llonydd. Ystyriwch systemau sy'n cynnwys lleithyddion a fydd yn troi ymlaen os bydd lleithder yn uwch na throthwy penodol.
- Mae cynhyrchion gwrth-anwedd fel Anticondens ar gael i'w defnyddio ar wyneb mewnol twneli neu wydr i atal a gwasgaru anwedd i atal diferion rhag cwmpo ar y cnwd - byddwch yn ofalus gyda'u defnydd gan fod cynhyrchion tebyg ond gwahanol ar gyfer gwahanol arwynebau e.e. gwydr a pholythen.
- Sicrhewch fod tanciau dyfrhau wedi'u gorchuddio i gyfyngu ar anweddiad, ond bydd hyn hefyd yn atal dail a ffynonellau afiechyd eraill rhag chwythu i danciau dŵr. Mae gorchuddion hefyd yn atal dail ac algâu rhag cronni yn y tanc.

Gall **Rheolaeth Chwyn** hefyd fod yn ddull pwysig o reoli lleithder mewn cynydu yn ogystal â chael gwared ar ystod o broblemau plâu a chlefydau. Dylech geisio atal chwyn rhag gosod hadau er mwyn cyfyngu ar ddwysâd. Mae chwynnu dwylo wythnosol ar gylchdro gofalus wedi profi i fod yn fwy effeithiol o ran llafur na dull ysbeidiol llawdrwm ac mae'n llawer mwy tebygol o atal chwyn rhag sefydlu.

Bioamddiffynwyr

Mae bioamddiffynwyr (a elwid gynt yn bioblaladdwyr) yn wahanol i reolaethau biolegol fel ysglyfaethwyr pryfed y gallwch eu rhyddhau i'ch cnwd. Yn nodweddiadol, asiantau microbaidd yw'r rhain sy'n cael eu chwistrellu ar wyneb y ddeilen ac yn gweithredu i frwydro yn erbyn pathogenau planhigion trwy wrthbwysu neu atal eu tyfiant, fel bwydo ar archwysion dail. Mae hyn yn golygu bod yn rhaid eu rhoi yn ofalus ar y cnwd cyn unrhyw broblemau yn y fath fodd fel y gallant ymsefydlu dros y canopi.

Yn gyffredinol, chwistrellir y rhain ar y dail gydag offer chwistrellu cemegol confensiynol. Fodd bynnag, mae'n well cael chwistrellwr pwrpasol ar wahân ar gyfer bioamddiffynwyr oherwydd gall fod yn anodd glanhau tanciau cemegol yn llwyr er mwyn atal croes-halogi a all effeithio'n andwyol ar y bioamddiffynwyr. Ar gyfer busnesau llai lle nad yw chwistrellwr ar wahân yn ymarferol gwnewch yn siŵr eich bod yn rhedeg glanhawr

tanc trwy chwistrellwyr i leihau gweddillion cymaint â phosibl a glanhau tanciau chwistrellu rhwng gwahanol gynhyrchion.

Bydd sborau'n cael eu rhoi mewn cyflwr cwsg dros y cnwd, ac felly efallai y bydd angen eu trin a'u storio yn ofalus cyn eu rhoi. Er enghraifft, bydd angen storio Prestop y gellir ei ddefnyddio fel chwistrell foliar ar gyfer rheoli Botrytis neu fel ffos wreiddiau ar gyfer Phytophthora neu Pythium o dan 4°C – gorau oll mewn oergell bwrpasol lle mae'r tymheredd yn cael ei gofnodi. Ar gyfer pecynnau a ddefnyddir yn rhannol, cadwch mewn cynhwysydd aerdyn i atal diraddio mewn storfa a defnyddiwch becynnau desiccant os yn bosibl. Bydd gan fioamddiffynwyr dymereddau cytrefu lleiaf neu orau y dylid eu hystyried wrth gynllunio ceisiadau - er enghraifft gall Serenade ASO (y gellir ei ddefnyddio o dan EAMU) fod yn weithredol o dan 15°C ond byddant yn fwyaf actif rhwng 25 - 35°C.

Gall ysglyfaethwyr rheolaeth fiolegol a bioamddiffynwyr rheolaeth fiolegol barhau i weithio yn yr amgylchedd manwerthu i leihau gwastraff ar ôl ei werthu. Bydd y dulliau hyn yn mynd i'r afael â phryderon cwsmeriaid ynghylch defnyddio plaladdwyr a gweddillion, gan fod yn ddiogel i chi a'ch staff ar yr un pryd.

Gellir rheoli larfa gwiddonyn gwinwydd yn effeithiol trwy ddefnyddio nematod.

Rheolaeth Gonfensiynol

Lle mae rheolyddion eraill yn annigonol (neu ddim ar gael) efallai mai toddiannau cemegol fydd y dewis gorau. Mae chwistrellwyr bwm yn darparu'r gorchudd chwistrell gorau ac felly cyflawnir y canlyniadau gorau os gallwch chi roi'r cynhyrchion yn y modd hwn, hyd yn oed os ydych chi'n defnyddio bwm bach a weithredir â llaw. Mae rhai tyfwyr wedi datblygu systemau arloesol, fel picell â ffroenellau lluosog i efelychu hyn ar raddfa fach. Gall pistolau chwistrellu reaper arwain at gymhwyso anwastad gyda chlytiau yn cael eu tan-chwistrellu neu eu gor-chwistrellu gan arwain at reolaeth anghyson neu effeithiau rheolydd twf anwastad. Dylai ffroenellau chwistrell hefyd gael eu graddnodi'n ofalus. Gall ffroenell ffan fflat 110° fod yn ddewis cyffredinol da (dylai'r ffroenellau chwistrell hyn fod 50cm yn uwch na'r targed chwistrellu) ond bydd cynhyrchwyr yn rhoi dosbarthiad ffroenell BCPC (mân/canolig/bras) ar gyfer eu ffroenellau chwistrellu. Bydd ffroenellau mân yn rhoi defnyddiau llai ond yn fwy tebygol o arwain at ddrifft. Mae'n well defnyddio ffwngladdwyr a phryfladdwyr gyda ffroenell sy'n darparu ansawdd chwistrell canolig, tra dylid rhoi chwynladdwyr gyda ffroenell bras i leihau drifft. Yn gyffredinol, cymhwysir cynhyrchion mewn gwanhad o 200 - 400 dŵr L/Ha, ond gwiriwch labeli ac EAMUs am ofynion penodol.

Opsiynau Rheoli Cynllunio

Gellir defnyddio rheolyddion amaethyddol trwy gydol y flwyddyn, a dylent fod yn fan cychwyn ar gyfer unrhyw benderfyniadau rheoli cynyddau. Er enghraifft, gellir lliniaru pydredd gwreiddiau Pythium mewn conwydd yn fawr trwy gadw'r cnwd ar yr ochr sych i helpu i leihau datblygiad afiechydon. Cadwch lygad am symptomau yn eich cynyddau a thynnwch y planhigion yr effeithir arnynt yn brydlon er mwyn lleihau'r risg o drosglwyddo sborau a gludir gan ddŵr. Os byddwch chi'n dal y clefyd yn gynnar gall fod yn ddull gwell o greu amodau ffafriol ar gyfer y cnwd yn hytrach na'r pathogen - sychu'r cnwd yn ôl, tynnu planhigion heintiedig ac atal ei drosglwyddo - ac efallai y byddwch chi'n osgoi'r angen am ffos ffwngladdiad. Bydd rheolaeth effeithiol hefyd yn lleihau'r angen am fewnbynnau ychwanegol, felly gall lleihau pwysau afiechyd fod o fudd ehangach.

Symptomau ffytophthora mewn Conwydd.

Gellir defnyddio bioamddiffynwyr (gan gynnwys rheolyddion biolegol) rhwng Ebrill a Hydref ar gyfer y mwyafrif o broblemau, ond byddwch yn wiliadwrus am unrhyw ofynion tymheredd. Yn yr un modd, ceisiwch baru ysglyfaethwyr biolegol ag amodau. Er enghraifft, bydd ysglyfaethwyr llyslau yn weithredol ar dymheredd isel a byddant yn fwyaf effeithiol oddeutu 16 - 20°C. Mae ysglyfaethwyr hedfan a gyflwynwyd yn annhebygol o fod yn effeithiol y tu allan, ond gall rheolaeth gwiddon ysglyfaethus fod yn ddefnyddiol y tu allan ar ôl i chi ddysgu gweithio gyda'r amodau. Ystyriwch opsiynau rheoli confensiynol pan fo pwysau plâu neu afiechyd yn uchel, ac mae angen lefel o reolaeth nad yw ar gael gyda biolegau, yn enwedig pan fo'r amodau'n ffafriol ar gyfer datblygiad cyflym.

Defnyddiwch reolaethau amaethyddol - mae atal yn well na iachâd, arbed costau, llafur a mewnbynnau cnwd, lleihau pwysau afiechyd, atal problemau fel ymwrthedd ffwngladdiad rhag datblygu gan fod opsiynau rheoli cemegol cyfyngedig ar gyfer rhai afiechydon. Gall cadw opsiynau rheoli cemegol pan fydd eu hangen mewn gwirionedd helpu i leihau'r risg o ddatblygu gwrthiant - gwnewch yn siŵr eich bod bob amser yn defnyddio cyfuniad o godau FRAC wrth gynllunio'ch amserlen reoli - gall eich agronomydd eich helpu i ddatblygu rhaglen addas. Gall rheolyddion confensiynol hefyd fod yn ddefnyddiol ar gyfer glanhau ar ddiwedd y tymor, neu fel arf i ddelio ag achosion er mwyn caniatáu i opsiynau rheoli biolegol ailsefydlu.

Ymwadiad

Gwneir pob ymdrech i sicrhau cywirdeb y wybodaeth a'r argymhellion a roddir yn y nodiadau hyn. Dylid gwneud pob cymhwysiad o gemegau amddiffyn cynydau yn unol ag argymhellion label, y dylid ymgynghori â hwy cyn chwistrellu. Efallai na fydd rhai o'r plaladdwyr a grybwyllir yn y nodiadau hyn yn cael eu cefnogi gan argymhellion label ar gyfer eu defnyddio ar gnydau ond fe'u caniateir trwy Estyniad Awdurdodi ar gyfer Mân Ddefnydd (EAMU) yn y DU o dan 'Y Trefniadau Tymor Hir Diwygiedig ar gyfer Ymestyn Defnydd (2002)'. Yn yr achosion hyn, mae'r defnyddiwr yn derbyn y risg o ddefnyddio'r plaladdwr ac nid yw Tyfu Cymru yn derbyn atebolrwydd am unrhyw golled neu ddifrod a achosir gan ddefnydd o'r fath. Mae'r cyfeiriadau at gymeradwyaethau ar label ac EAMUs ar gyfer defnyddio plaladdwyr mewn cynydau ac yn gywir ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn. Gall y rhain newid a gellir tynnu cymeradwyaeth yn ôl ar unrhyw adeg. Cyfrifoldeb y tyfwr yw gwirio cymeradwyaethau cyn defnyddio plaladdwyr. Os oes unrhyw amheuaeth dylai tyfwr ofyn am gyngor gan gynghorydd cymwysedig BASIS - mae hwn ar gael yn rhad ac am ddim i dyfwr cymwys trwy raglen Tyfu Cymru, cysylltwch â ni i drefnu apwyntiad - mae cyngor e-bost/ffôn hefyd ar gael.